

Aandacht voor seksuele diversiteit in het Centrum voor Jeugd en Gezin

Een handreiking voor gemeenten

Deze handreiking maakt onderdeel uit van de Gereedschapskist Centrum voor Jeugd en Gezin van het ministerie voor Jeugd en Gezin en de VNG. Deze handreiking is te bestellen bij Jeugd en Gezin en te downloaden op de website www.samenwerkenvoordejeugd.nl. Deze handreiking is tot stand gekomen in opdracht van het ministerie voor Jeugd en Gezin.

Auteur

Hanneke Felten, projectleider MOVISIE

In samenwerking met:

Charlot Pierik, adviseur Kwaliteit en Diversiteit MOVISIE

Juul van Hoof, adviseur Kwaliteit en Diversiteit MOVISIE

Josee Rothuizen, senior adviseur Kwaliteit en Diversiteit MOVISIE

Judith van de Haterd, senior adviseur Beroepsontwikkeling MOVISIE

De klankbordgroep:

Het Homojongerenplatform

Jet van der Jagt, jgz-arts voortgezet onderwijs GGD Amsterdam

Joan Beemer, beleidsmedewerker gemeente Maastricht

Anriek van Andel, beleidsmedewerker gemeente Amersfoort

Corry Schlaghecke, beleidsmedewerker gemeente Rotterdam

Eindredactie:

Annemarie van den Berg

Kennis en advies voor
maatschappelijke ontwikkeling

Postbus 19129
3501 DC Utrecht
www.movisie.nl

© MOVISIE, 2010

Aandacht voor seksuele diversiteit in het Centrum voor Jeugd en Gezin

Een handreiking voor gemeenten

Inleiding	3
1 Waarom aandacht voor seksuele diversiteit?	4
1.1 Om hoeveel jeugdigen gaat het?	4
1.2 Acceptatie	4
1.3 Gezondheid	5
2 Het vormgeven van het CJG-beleid	7
2.1 Wat is de stand van zaken?	7
2.2 De doelgroep in kaart	7
2.3 Een visie op het CJG	8
2.4 De doelgroep betrekken	9
3 In de praktijk	10
3.1 Jeugdgezondheidszorg, consultatiebureaus en GGD	10
3.2 Wmo-functies	10
3.3 Schakel met bureau jeugdzorg	14
3.4 Schakel met onderwijs en zorg- en adviesteams	14
4 De CJG-professional	16
4.1 Het CJG profiel	16
4.2 Deskundigheidsbevordering	17
Bijlagen	19
Bijlage 1 Websites met info over seksuele diversiteit	19
Bijlage 2 Vragen van opvoeders over seksuele diversiteit	20
Bijlage 3 Vragen van jeugdigen over seksuele diversiteit	23
Bijlage 4 Bronnen	26

Inleiding

Wanneer een jeugdige zich bewust wordt van zijn of haar eigen seksualiteit, kan dit leiden tot bepaalde emoties en/of vragen. Ook opvoeders kunnen vragen hebben op dit terrein. Het is van belang dat zowel jeugdigen als opvoeders hiervoor terecht kunnen bij het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).

Dit geldt uiteraard niet alleen voor heteroseksuele jeugdigen. Juist ook voor homoseksuele, lesbische en biseksuele jeugdigen en hun opvoeders is het belangrijk dat zij op een laagdrempelige en vertrouwde plek hun vragen kunnen stellen en eventuele problemen kunnen aankaarten. Seksuele diversiteit is echter nog niet in alle geledingen van de samenleving vanzelfsprekend. Extra aandacht voor dit thema en voor deze jeugdigen en hun opvoeders is daarom onontbeerlijk. Ook de Tweede Kamer heeft het belang voor laagdrempelig advies en hulp voor deze doelgroep onderstreept. Daarnaast geeft Het Verdrag inzake de rechten van kind duidelijke richtlijnen over het omgaan met seksuele diversiteit.

Deze handreiking is bedoeld voor gemeenten. Al bij het vormgeven van het CJG moet nagedacht worden over hoe aandacht voor seksuele diversiteit gewaarborgd kan worden binnen de verschillende functies van het CJG. Ook biedt deze handreiking concrete suggesties hoe aandacht voor seksuele diversiteit in de dagelijkse praktijk vorm kan krijgen.

1 Waarom aandacht voor seksuele diversiteit?

Opgroeien betekent jezelf ontwikkelen. Verliefd worden, daten, verkering krijgen en relaties aangaan horen daar uiteraard bij. Dit proces gaat vaak gepaard met de nodige vragen en soms zelfs ernstige problemen of conflicten in het gezin, op school of met vrienden. Dit geldt des te meer voor jeugdigen die ontdekken dat ze homoseksuele, lesbische of biseksuele gevoelens hebben. Hun positie is kwetsbaar omdat seksuele diversiteit nog geen vanzelfsprekendheid is in onze samenleving.

1.1 Om hoeveel jeugdigen gaat het?

Omdat veel jeugdigen nog niet openlijk spreken over homo-, lesbische of biseksuele gevoelens, is het moeilijk aan te geven hoeveel homo-, lesbische en bi jeugdigen er precies zijn. Wel weten we, op basis van onderzoek dat ten minste 5% van de volwassen vrouwen zich homo- of biseksueel noemt en seksuele contacten of relaties heeft (gehad) met een of meer seksegenoten. Dit geldt voor 6% van de volwassen mannen. Deze percentages zijn voor de vrouwen door de jaren heen echter flink gestegen. Te verwachten is dat onder de hedendaagse meisjes dus meer meisjes zullen zijn die uitgroeien tot volwassen lesbische of biseksuele vrouwen.

Veel jeugdigen met homoseksuele, lesbische of biseksuele gevoelens ontdekken deze gevoelens tussen hun elfde en achttiende levensjaar. Op de website voor homoseksuele jongeren www.18min.eu is te lezen dat 31% van de leden op hun vijftiende jaar open is over zijn of haar homo-, lesbische of biseksuele gevoelens.

1.2 Acceptatie

Bevolkingsonderzoeken bevestigen het beeld van Nederland als een homotolerant land. De meeste mensen in Nederland hebben geen (grote) problemen met homoseksualiteit, lesbische seksualiteit en biseksualiteit. Zij vinden dat ieder vrij is om zijn of haar eigen leven zo in te richten als hij of zij zelf wil, ook homo's, lesbiennes en bi's.

Sommigen schrikken echter wel als blijkt dat een vriend(in), buur of collega homo- of biseksueel blijkt te zijn; ze weten zich (even) geen houding te geven. De meeste problemen doen zich voor als hun eigen kind of een andere nauw verwante zoals broer of zus, homo- of biseksueel blijkt te zijn. Hierbij speelt angst voor het oordeel van de omgeving, zoals buurtgenoten en andere familieleden, vaak een grote rol. Na verloop van tijd wennen de meeste mensen echter aan het idee dat iemand homo, lesbisch of bi is.

De groep die negatief scoort op algemene uitspraken over homoseksualiteit ligt vanaf de jaren tachtig op ongeveer 5%. Deze groep mensen vindt heteroseksualiteit de enige juiste seksuele voorkeur. Homoseksualiteit, lesbische seksualiteit en biseksualiteit worden door hen niet geaccepteerd.

Factoren

Verschillende factoren zijn van invloed op een negatieve houding ten aanzien van seksuele diversiteit:

- leeftijd: jeugdigen hebben meer moeite met seksuele diversiteit dan volwassenen;
- sekse: mannen hebben meer moeite met seksuele diversiteit dan vrouwen;
- religie: streng religieuzen hebben meer moeite met seksuele diversiteit dan anderen.

Daarnaast is te zien dat mensen die zelf geen homo's, lesbiennes en biseksuelen kennen in het algemeen negatiever staan ten opzichte van seksuele diversiteit. Ook weten we dat mensen die een autoritaire instelling hebben, die uitgaan van hiërarchische familieverhoudingen en/of die een traditionele kijk hebben op rolpatronen voor mannen en vrouwen meestal negatiever tegenover seksuele diversiteit staan.

Gelijke rechten

In Nederland hebben homoseksuelen en heteroseksuelen voor een groot gedeelte gelijke rechten. Niet iedereen is het daar mee eens. Zo weten we dat 22% van de bevolking openstelling van het burgerlijk huwelijk voor paren van dezelfde sekse niet goedkeurt. En dat 34% van de bevolking tegen gelijke rechten op het vlak van adoptie is.

Seksuele diversiteit in de openbare ruimte

Van de Nederlanders vindt 42% het aanstootgevend als twee mannen zoenen in het openbaar en 31% als het om twee vrouwen gaat. Ter vergelijking: 8% van de Nederlanders vindt het aanstootgevend als het om een vrouw en een man gaat. Homoseksualiteit als zodanig mag dan niet zozeer meer het probleem zijn, maar volgens een aanzienlijke minderheid is er te veel aandacht voor homoseksualiteit en velen hebben moeite met te nadrukkelijk gedrag van homoseksuelen in het openbaar.

Opvoeders en jeugdigen

De meeste opvoeders gaan er (onbewust) vanuit dat hun kind heteroseksueel is. Als blijkt dat hun eigen kind homo- of biseksueel is, schrikken de meeste opvoeders hiervan. Maar een groot gedeelte van de opvoeders gaat het daarna stap voor stap accepteren. Hierbij zijn echter grote verschillen te zien tussen verschillende etnische groepen. Uit onderzoek komt naar voren dat een volledig afwijzende houding ten aanzien van de homoseksualiteit van het eigen kind, geldt voor:

- 43% van de Marokkaanse Nederlandse ouders
- 41% van de Turkse Nederlandse ouders
- 7% van de autochtone ouders.

Uit de praktijk komen signalen dat jeugdigen met homo-, lesbische of biseksuele gevoelens het slachtoffer kunnen worden van (geestelijk, fysiek, seksueel) geweld door hun opvoeders, broers, zussen of andere familieleden. Er kan geweld of dwang worden uitgeoefend om het kind te straffen voor de niet-heteroseksuele voorkeur of om het kind te dwingen zich heteroseksueel te dragen.

Jeugdigen

Opvallend is dat de acceptatie van seksuele diversiteit onder jeugdigen per regio niet sterk verschilt. Wel maakt de bevolkingssamenstelling een verschil; zo is onder jeugdigen die religieus zijn opgevoed de acceptatie van seksuele diversiteit gemiddeld lager. In Utrecht zei 42% van de brugklassers geen homo's, lesbiennes of bi's in de vriendenkring te accepteren (2007) en in Rotterdam (2005) gaf 44% dit aan.

1.3 Gezondheid

Doordat seksuele diversiteit (nog) niet volledig geaccepteerd is in de samenleving, kunnen jeugdigen met homo-, lesbische of biseksuele gevoelens tegen problemen aanlopen. Zo kampen zij gemiddeld meer met bepaalde gezondheidsklachten en lopen zij een verhoogd risico om het slachtoffer te worden van geweld, zowel achter de voordeur als in het openbaar.

Depressie

Jeugdigen met lesbische, homoseksuele of biseksuele gevoelens lopen een verhoogd risico om depressief te worden. Een van de redenen is dat de ontdekking van de gevoelens vaak leidt tot eenzaamheid. Jeugdigen verkeren in omgevingen (school, gezin, vriendenkring, sportclub) waar heteroseksualiteit meestal een absolute norm is. Veel jeugdigen met lesbische, homo- of biseksuele gevoelens hebben het gevoel 'anders' te zijn dan andere jeugdigen, en er niet helemaal bij te horen. Daarbij krijgen velen van hen te maken met pesten, uitsluiting en verschillende vormen van geweld. Homoseksuele, lesbische en biseksuele leerlingen voelen zich twee tot zes keer zo onveilig op school als heteroseksuele leerlingen. Maar ook jeugdigen die niet voldoen aan de beelden over 'mannelijkheid' of 'vrouwelijkheid' en die door hun omgeving worden 'verdacht' van homoseksualiteit, kunnen hiermee te maken krijgen.

Suïcide

Jeugdigen met homo-, lesbische of biseksuele gevoelens vormen een belangrijke risicogroep voor zelfdoding. De verhoogde kans lijkt vooral samen te hangen met coming-out en de daarbij horende kans op psychische problemen zoals depressie. In Nederland is er nog geen onderzoek over gepubliceerd naar de verhoogde suïcidekansen onder homo-, lesbische en biseksuele jeugdigen. Wel weten we uit landelijk onderzoek dat volwassen Nederlandse homomannen vijf keer zo vaak aan zelfmoord denken als heteromannen, en dat de kans dat homomannen een zelfmoordpoging doen 14,6% is, versus 1,6% voor heteromannen.

Eergerelateerd geweld

Eergerelateerd geweld is een specifieke vorm van huiselijk geweld die onder andere voorkomt in Turkse, Koerdische, Irakese, Afghaanse, Hindoestaanse, Chinese en Marokkaanse gemeenschappen. Eergerelateerd geweld is geweld in de huiselijke kring met als motief de familie-eer te beschermen of herstellen. De familie-eer kan onder andere worden aangetast wanneer de homoseksuele, lesbische of biseksuele voorkeur van een van familieleden bekend wordt in de gemeenschap. Een familie kan de eer herstellen door het familielid die de eer heeft geschonden op te sluiten, te mishandelen, te verstoten, in het land van herkomst achter te laten of uit te huwelijken. Lesbiennes, homo's en biseksuelen, maar ook transgenders en transeksuelen kunnen daarnaast gedwongen worden 'genezingsprocessen', heropvoedingskampen of hormoonbehandelingen te ondergaan in het land van herkomst. Al deze verschillende vormen van zowel fysiek als psychisch geweld noemen we eergerelateerd geweld. Soms wordt de eer hersteld door het transgender of homo-, lesbische, bi-, of transeksuele familielid te vermoorden. Dit noemen we eerwraak

2 Het vormgeven van het CJG-beleid

Aandacht voor seksuele diversiteit is van belang binnen alle functies van het CJG; van het inlooppunt, de opvoed- en opgroei-praktijk tot de sluitende aanpak. Bij het ontwikkelen van het CJG in uw gemeente is het daarom van belang om al vanaf het begin goed na te denken over hoe aandacht voor seksuele diversiteit binnen de verschillende functies vorm gaat krijgen.

2.1 Wat is de stand van zaken?

Wanneer u aan de slag gaat met het vormgeven van het CJG, is het belangrijk om eerst in kaart te brengen welke taken van het CJG nu al worden uitgevoerd in uw gemeente, door welke partners dit gebeurt en welke afspraken er gemaakt zijn. Van belang is om hierbij uit te zoeken of aandacht voor seksuele diversiteit al een onderdeel vormt van deze afspraken of (nog) niet. In het laatste geval betekent het dat er wellicht meer geïnvesteerd moet worden om de verschillende partners te overtuigen van de noodzaak om aandacht te besteden aan seksuele diversiteit onder jeugdigen. Het voorleggen van de feiten over seksuele diversiteit zoals beschreven in hoofdstuk 1 kan helpen om de partners over de streep te trekken.

Wanneer er al wél aandacht wordt besteed aan seksuele diversiteit, is het van belang om hierbij aan te sluiten in het vormgeven van het CJG en deze te vertalen naar de functies van het basismodel CJG.

2.2 De doelgroep in kaart

Bij het vormgeven van het CJG is het belangrijk om als gemeente de demografische gegevens in kaart te brengen over de doelgroep opvoeders en jeugdigen. Tegelijkertijd is het van belang om te weten hoe het gaat met jeugdigen binnen uw gemeente. Hoe doen zij het op terreinen als gezondheid, onderwijs, participatie en sport? Wanneer dit onderzocht gaat worden, wordt er vanzelfsprekend rekening gehouden met verschillen tussen jeugdigen. Het gaat o.a. over verschillen in leeftijd, etnische achtergrond, sekse, eventuele verstandelijke of fysieke beperking, sociaaleconomische situatie én om verschillen in seksuele voorkeur. Ook verschil in seksuele voorkeur, ofwel aandacht voor seksuele diversiteit, hoort bij dit rijtje.

U kunt informatie verzamelen over seksuele diversiteit onder jeugdigen door:

- 1 landelijke cijfers en cijfers uit vergelijkbare regio's te gebruiken om deze toe te passen op de eigen gemeente.
- 2 de specifieke situatie voor uw gemeente in kaart te brengen.

Als u de specifieke situatie voor uw gemeente in kaart wil brengen, kunt dit het beste doen door gebruik te maken van verschillende monitors. Denk bijvoorbeeld aan de jeugdmonitor of gezondheidsmonitor van uw eigen gemeenten. U kunt vragen opnemen over naar seksuele voorkeur ('voel je je aangetrokken tot meisjes/jongens/allebei?') of door te vragen naar relaties en seksueel gedrag ('heb je verkering?' 'zo ja, met een jongen of een meisje?'). De uitkomsten van deze vragen leveren verschillende antwoorden op, omdat het seksuele gedrag (zoenen/daten/verkering/seks) van jeugdigen, net als bij volwassenen, niet vanzelfsprekend overeenkomt met hun seksuele voorkeur. Daarnaast zijn bij jeugdigen zowel de seksuele voorkeur als het seksuele gedrag nog steeds in ontwikkeling, en daardoor ook aan verandering onderhevig.

Tip: factsheet 'Gemeentelijk monitoren homoseksualiteit'

Wanneer u vragen opneemt in uw gemeentelijke monitor over tolerantie ten aanzien van homoseksualiteit kunt u het beste gelaagdheid aanbrengen in de vragen. Zo wordt het effect van sociaal wenselijke antwoorden ondervangen.

Zie voor meer informatie de factsheet 'Gemeentelijk monitoren homoseksualiteit', te vinden op www.homo-emancipatie.nl.

Het is ook van belang om gegevens te verzamelen over de mate waarin seksuele diversiteit wordt geaccepteerd en er discriminatie van homo's, lesbiennes en biseksuelen plaatsvindt. Dit kunt u doen door hierover vragen op te nemen in uw veiligheidsmonitor. U kunt dan vragen naar ervaringen met discriminatie, uitsluiting en geweld op basis van seksuele voorkeur. In uw jeugdmonitor kunt vragen stellen over negatieve houdingen en gedrag ten aanzien van seksuele diversiteit. Op deze manier krijgt u informatie over de problemen waar jeugdigen met niet-heteroseksuele gevoelens tegenaan kunnen lopen in de omgang met leeftijdgenootjes.

Goed voorbeeld: Jeugdmonitor in Utrecht

Om inzicht te krijgen in de mate waarin de leerlingen homoseksualiteit accepteren, heeft de gemeente Utrecht vier stellingen opgenomen in de Jeugdmonitor 2006-2007. Deze stellingen waren "Leerlingen mogen niet gediscrimineerd worden als zij ervoor uitkomen homo/lesbo te zijn", "Als je homo of lesbo bent, kun je het maar beter voor je houden, want anders word je gepest", "Docenten die homo of lesbo zijn horen niet voor de klas te staan" en "Het maakt mij niet uit of een docent homo of lesbo is". De leerlingen konden aangeven in hoeverre ze het eens zijn met deze uitspraken.

2.3 Een visie op het CJG

Het ligt voor hand om bij het vormgeven van uw visie op het CJG uit te gaan van het Verdrag inzake de rechten van kind. Dit verdrag geeft duidelijke richtlijnen over het omgaan met seksuele diversiteit:

- Kinderen mogen niet gediscrimineerd worden; dat betekent dat kinderen ook niet gediscrimineerd mogen worden op basis van seksuele voorkeur (artikel 2).
- Ieder kind recht heeft op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst (artikel 14). Een bepaald gedachtegoed of levensovertuiging, zoals de opvatting dat homoseksualiteit, lesbische seksualiteit of biseksualiteit zondig is, mag een kind dus niet dwingend worden opgelegd.

U kunt aandacht besteden aan seksuele diversiteit in uw visie door in het einddoel aan te geven dat het CJG toegankelijk moet zijn voor alle jeugdigen en hun opvoeders en dat er indien nodig extra inspanningen geleverd moeten worden om het CJG toegankelijk te maken voor moeilijk bereikbare doelgroepen, zoals etnische en seksuele minderheidsgroepen. Wanneer aandacht voor (seksuele) diversiteit verankerd is in de visie van de gemeente op het CJG, kan het gemakkelijk vertaald worden naar beleid en vervolgens naar de praktijk.

Tip: Diversiteitsbeleid

Koppel aandacht voor seksuele diversiteit aan een breder diversiteitsbeleid.

Diversiteitsbeleid betekent dat beleid werkt voor alle burgers voor wie het bedoeld is, ongeacht hun etniciteit, religie, leeftijd, sekse, seksuele voorkeur, of eventuele handicap. Dit betekent dat er rekening wordt gehouden met verschillen tussen mensen. Ook betekent het dat discriminatie wordt tegengegaan.

Diversiteitsbeleid sluit heel goed aan bij uw reguliere beleid. Het is geen nieuwe benadering, maar voegt iets toe. Het kan bestaan uit een aantal specifieke maatregelen voor groepen die niet goed meekomen in de maatschappij. Meer lezen? Download de folder *Inclusief beleid? Een handreiking voor gemeenten over diversiteit en Wmo* van de site www.movisie.nl.

2.4 De doelgroep betrekken

Als u homo-, lesbische of biseksuele jeugdigen en hun opvoeders wilt bereiken is het aan te raden om hier een duidelijke strategie voor te ontwikkelen. U kunt de doelgroep bereiken via:

- de lokale homojongerenorganisatie in nabij gelegen gemeenten of landelijke verenigingen van homo's, lesbiennes en biseksuelen.
- internet; denk aan internetsites voor de doelgroep, zoals www.expreszo.nl of netwerksites als Hyves (bijvoorbeeld gay-people.hyves.nl) en Facebook.

Door de doelgroep te raadplegen komt u te weten wat hun behoeften zijn. Maar daarnaast maakt u de doelgroep bekend met uw (toekomstige) CJG, wat wellicht de drempel verlaagt om hier in de toekomst aan te kloppen.

Ook wanneer het CJG al tot volle bloei is gekomen, is het raadzaam om de doelgroep te blijven betrekken. Dit kan bijvoorbeeld door middel van klanttevredenheidsonderzoeken, of door jeugdigen en hun opvoeders te vragen waar zij tegenaan lopen of wat zij juist goed vinden. Een veel gebruikte vorm hiervoor is de cliëntenraad. Belangrijk is dat er eisen worden gesteld aan de diversiteit van deze cliëntenraad. Niet alleen op factoren als etniciteit, religie en sekse, maar ook op seksuele voorkeur.

Tip: Contact met homojongerenorganisaties

Jongeren met homo- of biseksuele gevoelens hebben zich op vele plekken in het land georganiseerd. Deze zelforganisaties worden ook wel homojongerenorganisaties genoemd. Contact zoeken met de homojongerenorganisatie in de eigen regio, kan gemakkelijk via het Homojongerenplatform. Dit is de landelijke koepel van homo-, lesbo-, bi- en transgender jongerengroepen. Het Homojongerenplatform biedt ondersteuning aan homojongerengroepen door onderling kennis en good practices uit te wisselen. Daarnaast zetten ze samen projecten op.

www.hojoplatform.nl

3 In de praktijk

Aan de hand van de basisfuncties van het CJG, kunt u aandacht voor seksuele diversiteit er in de praktijk vormgeven.

3.1 Jeugdgezondheidszorg, consultatiebureaus en GGD

Periodiek onderzoek

Alle jeugdigen op school worden periodiek onderzocht door de GGD. Seksualiteit is hierbij steeds vaker een thema. Jeugdigen worden vaak door middel van een vragenlijst op dit thema bevestigd. Van belang is dat er in deze vragenlijsten wordt uitgegaan van seksuele diversiteit en er geen heteroseksuele norm wordt gehanteerd. Dit geldt zowel voor vragen over seksueel gedrag, als vragen over verliefdheids- en/of seksuele gevoelens.

Om een jeugdige te motiveren om open te zijn in een vragenlijst over zijn of haar seksuele gevoelens en seksuele voorkeur is het nodig om expliciet aan te geven dat medeleerlingen de antwoorden niet te zien krijgen. Ook is het van belang dat er gegarandeerd wordt dat opvoeders niet van de antwoorden op de hoogte worden gesteld zonder toestemming van de jeugdige zelf. Toch zullen we nog zeker een aantal jeugdigen zijn met homo-, lesbische of biseksuele gevoelens die gevoelens niet kenbaar maken in een vragenlijst, ook niet wanneer zij te maken hebben met ernstige vragen of problemen op dit terrein. Het is daarom belangrijk dat een GGD medewerker in dit periodieke onderzoek nog een gesprek heeft met de jeugdige, waarin hij of zij wel op dit thema kan ingaan. Dit kan door de vragen zo open mogelijk te stellen, aan te geven dat iemand ook verliefd kan worden op iemand van zijn of haar eigen sekse en expliciet te vragen naar de sekse die de voorkeur heeft.

3.2 Wmo-functies

Het CJG vervult vijf Wmo-functies met betrekking tot jeugdigen en hun opvoeders. Het gaat om het bieden van informatie en advies, het bieden van licht pedagogische hulp, het signaleren van problemen, de toeleiding naar hulp en coördinatie van zorg.

1 Het bieden van informatie en advies

Informatie of hulp vragen voor homo-, lesbische of biseksualiteit is voor veel mensen niet gemakkelijk. Men is er vaak niet gewend om over te praten. Veel jeugdigen maar ook veel opvoeders zoeken geen hulp wanneer zij worstelen met vragen over seksuele voorkeur. Het is daarom van belang om informatie duidelijk, helder en laagdrempelig aan te bieden.

PR materiaal

Toegankelijk zijn voor iedereen kan bereikt worden door in het pr-materiaal van het CJG uit te gaan van seksuele diversiteit. Dit betekent dat het niet wenselijk is een heteroseksuele norm te hanteren. Dit kan door te letten op:

- *taalgebruik*
Gebruik bijvoorbeeld 'hij/zij' in plaats van alleen 'hij' of 'zij', en sekseneutrale woorden zoals 'geliefde/lover', 'date', 'partner' en 'verkering'.
- *beeldmateriaal*
Zet naast plaatjes van heterostellen ook plaatjes van homo- of lesbische stellen.
- Geef in folders voor jeugdigen over seksualiteit, relaties, verkering en verliefdheid aan dat je als meisje ook verliefd kan worden op een meisje en als jongen op een jongen, of op allebei.

Betrouwbare informatie via Internet

Opvoeders en jeugdigen zoeken graag naar informatie over dit thema via internet, vanwege de anonimiteit van dit medium. Het is daarom belangrijk om betrouwbare informatie te bieden over seksuele diversiteit via de website van het CJG. Het gaat om informatie voor zowel opvoeders als jeugdigen. Er kan hierbij gebruik worden gemaakt van informatie op de volgende sites: zie bijlage 1.

Tip: Jong In

Jongin kan worden gevraagd om de website voor het CJG te ontwikkelen. Jongin doet dit al voor 60 gemeenten in Nederland. Op de verschillende lokale sites van Jongin.nl is al informatie te vinden over homo- en bisexualiteit.

Goed voorbeeld: Jeugd en Gezin Utrecht.nl

Een aantal CJG's heeft zelf al informatie op de website gezet, zoals CJG Utrecht: www.jeugdengezinutrecht.nl. Op deze site staat duidelijk uitgelegd wat homoseksualiteit is. Ook wordt ouders aangeraden om hier met hun kind over te praten.

Vragen via internet

De vragen die via het internet het CJG binnenkomen, moeten snel en goed beantwoord worden door professionals die voldoende kennis hebben over dit onderwerp. Dit kan op verschillende manieren worden vormgegeven:

- Vraag een hulpverleningsinstantie uit de regio om de vragen die binnen komen via internet te beantwoorden.
- Laat medewerkers van het CJG zelf de vragen beantwoorden.

In beide gevallen is het van belang dat de medewerkers voldoende sensitief zijn voor seksuele diversiteit. Uiteraard is het ook mogelijk om hierin samen te werken met de homojongerenorganisatie uit de buurt door bijvoorbeeld van hun expertise gebruik te maken bij het beantwoorden van de vragen. Dit kan ook andersom: er kan met de homojongerenorganisatie worden afgesproken dat zij bij vragen die zij zelf niet kunnen beantwoorden doorverwijzen naar het CJG.

Ook kan er via de site verwezen naar specifieke telefoonnummer voor jongeren of sites voor jongeren waar zij hun vragen via email of chat kunnen stellen over seksuele diversiteit. Zo is er op de site www.allesovergay.nl die gericht is op jongeren met homo, lesbische of biseksuele gevoelens, de mogelijkheid voor jongeren om een vraag te stellen via email: <http://www.allesovergay.nl/vraagstellen.html>

Voorlichting in groepsverband

Vanuit het CJG kunnen voorlichtingsbijeenkomsten worden georganiseerd over allerlei thema's die te maken hebben met opvoeden en opgroeien. Wanneer er voorlichtingsbijeenkomsten worden georganiseerd worden over thema's als seksualiteit, relatievorming, verkering of verliefdheid, is het van belang dat er in deze voorlichting vanuit wordt gegaan dat jeugdigen niet alleen heteroseksuele gevoelens hebben. Het is zinvol homo-, lesbische en bisexualiteit als vanzelfsprekend te integreren als een van de onderwerpen.

Er kunnen ook voorlichtingsbijeenkomsten worden gehouden specifiek gericht op jeugdigen met homoseksuele, lesbische of biseksuele gevoelens of hun opvoeders. Het ligt voor de hand om hierbij samen te werken met de homojongerenorganisaties uit de regio. Er kunnen daarnaast ook trajecten vanuit het CJG worden ingezet om homoseksualiteit bespreekbaar te maken bij groepen waarin dit thema in de taboesfeer ligt; denk bijvoorbeeld aan bepaalde etnische minderheidsgroepen. In de digitale toolkit 'Bespreekbaarheid van homoseksualiteit in de multiculturele samenleving' zijn handige tips hiervoor te vinden. Ook zit in deze toolkit een overzicht van de bestaande methodieken, lespakketten, publicaties, websites, films etc. De toolkit is te vinden op: www.movisie.nl/bespreekbaarheidhomoseksualiteit

Goed voorbeeld: 'Homo in de hooiberg'

Jonge homo's, lesbiennes en biseksuelen (holebi's) in plattelandsgemeenten denken vaak dat zij de enige zijn met een andere seksuele voorkeur. Het is een groep die niet direct zichtbaar is en waarvoor vaak weinig speciale aandacht is. In Deurne nam een homo jongere, Olaf Wessel, zelf daarom het initiatief. Met behulp van sociaal-cultureel werkers werd er een werkgroep voor homo's, lesbiennes en biseksuelen opgezet. In het boekje 'Homo in hooiberg' wordt aan de hand van een fictief karakter Stijn, beschreven hoe dat in zijn werk ging. Deze publicatie kan besteld worden via de website www.movisie.nl.

Goed voorbeeld: i2rotterdam

i2rotterdam is een project van de organisatie Rotterdam Verkeert ter ondersteuning van allochtone jongeren in Rotterdam met homoseksuele, lesbische of biseksuele gevoelens en hun omgeving. Doel van het project is te voorkómen dat deze jongeren 'uitvallen' en een leefstijl ontwikkelen die hun lichamelijke en geestelijke gezondheid in de weg staat. i2 Rotterdam doet dit onder andere door:

- een website met informatie voor allochtone holebi's, over onderwerpen als identiteit, seksuele diversiteit, homoseksualiteit, en gezondheid: www.i2rotterdam.nl
- vertrouwenspersonen werven en inzetten: vertrouwenspersonen zijn (oudere) mannen en vrouwen uit de allochtone gemeenschap die informele opvang en steun willen bieden aan jongeren met homoseksuele of lesbische gevoelens, en hun families. Zij gaan het gesprek aan met thuisfront en kunnen bemiddelende rol spelen.
- gesprekken voeren met organisaties en individuen uit de etnische gemeenschappen, om draagvlak te creëren voor respect en acceptatie

2 Het bieden van licht pedagogische hulp

Jeugdigen die ontdekken dat ze homo, lesbische of biseksuele gevoelens hebben kunnen de behoefte hebben om hier met iemand over te praten. Hun vragen kunnen gaan over verschillende thema's. In bijlage 2 staan een aantal voorbeelden van vragen, en er staat omschreven hoe CJG medewerkers hier mee om kunnen gaan. Maar ook opvoeders kunnen behoefte hebben aan het stellen van hun vragen. In bijlage 3 staat een aantal voorbeelden van vragen, en er staat omschreven hoe CJG medewerkers hier mee om kunnen gaan. Voor zowel jeugdigen als hun opvoeders geldt dat deze vragen meestal niet moeilijk te beantwoorden zijn maar dat het wel belangrijk is om deze vragen serieus te nemen en om voldoende tijd te nemen om hier persoonlijk met de opvoeders op in te gaan.

Mogelijk zijn er nog complexere dilemma's waar de jeugdige of opvoeder mee worstelt, die pas later in het contact naar voren komen. Soms kan er sprake zijn van ernstige problematiek: wanneer een of beide opvoeders, andere familieleden of andere belangrijke personen voor het gezin, de seksuele voorkeur van een jeugdige niet accepteren, kan een gezin onder druk komen staan. Het is dan ook van belang dat de CJG medewerker in dit geval systeemgericht te werk gaat — dat betekent uitgaan van hele gezin en het gezin er waar mogelijk in z'n geheel bij betrekken — en niet alleen focust op de betreffende jeugdige. De taak van de CJG-professional is om het systeem in beweging te brengen. Wanneer dit niet mogelijk blijkt, is het belangrijk om hulp in te schakelen van gespecialiseerde hulpverleners van bijvoorbeeld Rotterdam Verkeert of Veilige Haven.

3 Het signaleren van problemen

De CJG's hebben een belangrijke signaleringstaak. Het gaat om het signaleren van problemen in een vroeg stadium, maar ook om het voorkomen van ernstige problematiek zoals depressie, suïcide en eengerelateerd geweld en kindermishandeling. Homo-, lesbische en biseksuele jeugdigen worden hier relatief vaak door getroffen: zie hoofdstuk 1. De meeste jeugdigen geven niet uit zichzelf aan dat ze worstelen met problemen rondom seksuele voorkeur. Ze geven eerder te kennen te kampen met andere problemen of klachten, zoals pesten op school, spanningen of ruzies thuis, problemen met vrienden, problemen rondom alcohol- of drugsgebruik of een gebrek aan zelfvertrouwen. Goed doorvragen is daarom erg belangrijk!

Goed voorbeeld: Tandem

Welzijnsorganisatie Tandem uit Nijmegen is begin 2010 gestart met het bieden van trainingen aan jongerenwerkers. Zij doen dit in samenwerking met de verschillende homobelangenorganisaties in Nijmegen waaronder homojongerenorganisatie Dito!. In deze trainingen wordt jongerenwerkers niet alleen geleerd hoe zij seksuele diversiteit bespreekbaar moeten maken met jongeren en problemen kunnen signaleren, ook gaan zij aan de slag met het ontwikkelen van projecten in de wijk omtrent dit thema. Hierbij worden de jongerenwerkers ondersteund door een medewerker van Tandem die dit specifiek in haar takenpakket heeft. De gemeente Nijmegen financiert dit project als onderdeel van het homobeleid van de stad. Meer info: Ursela Trendsens. U.trendsens@tandemwelzijn.nl

4 De toeleiding naar hulp

Wanneer een jeugdige behoefte heeft aan contacten met anderen in de zelfde situatie, kan er verwezen worden naar homojongerenorganisaties of andere belangenverenigingen van homo's, lesbo's en biseksuelen.

Soms kan er ook behoefte zijn aan specialistische hulp. In de meeste regio's zijn er echter geen specialistische organisaties op het gebied van seksuele diversiteit. Wel zijn er individuele (of vrij gevestigde) hulpverleners in de meeste regio's die veel kennis in huis hebben over dit onderwerp. Deze vind je op www.rozehulpverlening.nl. Ook kan er verwezen worden naar organisaties in andere regio's:

- Veilige Haven: deze organisatie in Amsterdam biedt inloop en opvang aan jongeren met een moslimachtergrond die homo-, lesbische, bi- of transseksuele gevoelens hebben. Ze bieden jongeren onder andere een slaapplek wanneer dat nodig is, ze bieden spoedhulp en ze organiseren allerlei sociale activiteiten gericht op de doelgroep. Voor meer informatie zie www.veilige-haven.nl.
- Rotterdam Verkeert: deze organisatie biedt hulp aan (allochtone) homo's, lesbiennes en biseksuelen en streeft ernaar de kwaliteit van het zorgaanbod voor de doelgroep te verbeteren, onder andere door deskundigheidsbevordering aan te bieden. Voor meer informatie zie www.rotterdamverkeert.nl.

Casus: Omer

Op zijn twaalfde had Omer voor het eerst verliefde gevoelens voor een jongen uit zijn klas. Hij wist niet zo goed wat hij daarmee aanmoest. Bij meisjes had hij deze gevoelens niet. Maar zijn vrienden hadden het over niets anders dan over meisjes! Ze leken er de hele dag mee bezig te zijn en Omer begreep dit niet goed. Hij hield daarom meestal maar zijn mond, zowel onder zijn vrienden als op school.

Op zijn vijftiende kreeg hij voor het eerst een vriendje, Mark, een Nederlandse jongen uit een andere stad. Ook hier sprak hij met niemand over. Maar een achternichtje die in dezelfde stad woonde als Mark, zag Omer en Mark op een dag samen hand-in-hand lopen in het winkelcentrum. Ze stuurde hierover meteen een sms aan haar neef Mehmet. Mehmet stelde de rest van de familie op de hoogte. De familie was in rep en roer; bang dat de eer in het geding zou komen als dit bekend zou worden in de buitenwereld. Mehmet en andere familieleden eisten van er de ouders daarom hard optreden. Daarop stuurden zijn ouders hem in Turkije naar een 'genezer' die hem van zijn 'ziekte' moest afhelpen. Ook moest hij een hormoonbehandeling ondergaan. Omer vond het een vreselijk ritueel, maar hield zijn mond. Toen hij weer thuiskwam, vertelden zijn ouders dat ze een bruid voor hem hadden gevonden. Na een maand moest hij trouwen. Omer zat volledig in de put en besloot ten einde raad via internet een medewerker van het CJG om advies te vragen. Een medewerker van het CJG krijgt de email van Omer binnen. Doordat Omer schrijft over een 'genezer' in Turkije realiseert de medewerker zich dat hier gaat om een mogelijk ernstige casus. De medewerker besluit contact op te nemen met een gespecialiseerde organisatie in de regio. Hij overlegt met deze organisatie hoe hij via de e-mail Omer het beste kan doorverwijzen. Omer ontvangt de e-mail en belt vervolgens naar de contactpersoon van de gespecialiseerde organisatie waar ze hem verder helpen.

5 Coördinatie van zorg

Om ervoor te zorgen dat zorg goed is afgestemd in een gezin, en de veiligheid van jeugdigen niet in het gedrang kan komen, is coördinatie van zorg nodig. Om de coördinatie van zorg soepel te laten verlopen, verdient het aanbeveling om kwaliteitscriteria te formuleren, zoals ook staat aangegeven in de Wegwijzer Centrum voor Jeugd en Gezin. Het is aan te bevelen om binnen deze criteria op te nemen dat goede kwaliteit betekent dat er aandacht is voor alle aspecten van diversiteit en dat het principe van non-discriminatie voorop wordt gesteld. Daarnaast is het van belang dat de zorgcoördinator zich er van bewust is en rekening mee houdt dat verschillende professionals, verschillende visies kunnen hebben op seksuele diversiteit.

3.3 Schakel met bureau jeugdzorg

Bij doorverwijzing naar bureau jeugdzorg is het essentieel dat professionals van het CJG bij problemen rondom seksuele diversiteit expliciet aangeven wat er speelt. Op deze manier wordt voorkomen dat de thematiek in het verdere proces over het hoofd wordt gezien, of dat de jeugdige zelf opnieuw moet vertellen dat hij of zij homo – of biseksuele gevoelens heeft.

Goed voorbeeld: Project Voortgezet Onderwijs (VO) en Homoseksualiteit

Het doel van dit succesvolle Nijmeegse project is het verbeteren van het schoolklimaat rondom seksuele diversiteit. Samenwerkingspartners in het programma zijn de gemeente Nijmegen, GGD Regio Nijmegen, homojongerenorganisatie DITO en het COC Nijmegen, onderwijsbegeleidingsdienst Marant en het voortgezet onderwijs in de regio.

Deelnemende scholen kunnen kiezen uit verschillende interventies, zoals ondersteuning bij beleidsvorming en het zichtbaar maken van het thema op school. Een van de populairste interventies is het interactieve theater: een groepje jongeren daagt in een theaterstuk leerlingen uit om mee te denken en te discussiëren over het thema homoseksualiteit.

Ook voor schoolmedewerkers is zo'n theaterstuk ontwikkeld. Op de website www.schoolsoutweb.nl worden medewerkers hierover geïnformeerd. Ook er is een apart gedeelte voor leerlingen op deze website. Hier vinden leerlingen allerlei informatie over homo- en biseksualiteit. Ook staat er aangegeven wat voor activiteiten er zijn voor jongeren met homo, lesbische en biseksuele gevoelens. De gemeente Nijmegen financiert het project als onderdeel van het homobeleid van de stad.

3.4 Schakel met onderwijs en zorg- en adviesteams

De meeste jeugdigen komen gedurende de tijd dat zij op school zitten achter hun seksuele voorkeur. Maar op scholen is het klimaat meestal erg onveilig om uit te komen voor homo-, lesbische of biseksuele gevoelens. Het is daarom van belang dat scholen aandacht besteden aan seksuele diversiteit om de veiligheid van homo-, lesbische en biseksuele leerlingen te waarborgen. Tevens kunnen de leden van zorg- en adviesteams (ZAT's) zich inzetten om dit klimaat op scholen te verbeteren, bijvoorbeeld door:

- op school voorlichting te organiseren of zelf te geven
- aandacht voor seksuele diversiteit op te nemen in andere voorlichting, zoals over seksualiteit, relaties, verkingering en verliefdheid onder jeugdigen;
- in eventuele gedragscodes of protocollen op school vast te leggen dat discriminatie en pesten op basis van seksuele voorkeur niet is toegestaan;
- duidelijk kenbaar te maken dat leerlingen met vragen over homoseksualiteit terecht kunnen bij de leden van het ZAT; op school of ergens anders;
- docenten en andere medewerkers aan te spreken op negatieve uitspraken rondom homoseksualiteit;
- jeugdigen met homo-, lesbische of biseksuele gevoelens door te verwijzen naar een specifiek aanbod.

Uiteraard is ook van belang dat problemen rondom seksuele diversiteit in een vroeg stadium door de ZAT's bij zorg leerlingen worden gesignaleerd.

Casus: Tessa

Tessa is een 16-jarig meisje dat voor het eerst naar het ROC gaat. Ze vindt weinig aansluiting bij de andere leerlingen. In de loop van het schooljaar wordt haar eenzaamheid op school steeds groter. Een docent signaleert dit en geeft dit door aan de leerlingenbegeleider. De leerlingenbegeleider stapt op Tessa af en stelt voor om samen te praten. Tessa zegt in eerste instantie dit 'onzin' te vinden maar stemt uiteindelijk in. Op de eerste afspraak praten ze met name over koetjes en kalfjes. Op het tweede gesprek vertelt de leerlingenbegeleidster dat ze merkt dat Tessa meestal alleen is en dat zij zich hier een beetje zorgen over maakt. Tessa vertelt dat ze eigenlijk 'niet echt leuk' vindt om alleen te zijn. De leerlingenbegeleidster vraagt hoe Tessa zelf denkt dat het komt dat ze vaak alleen is. Tessa antwoordt dat dit komt omdat ze zich 'anders' voelt dan andere meisjes. De leerlingenbegeleidster gaat door op wat dit 'anders' zijn voor Tessa betekent. Uiteindelijk vertelt Tessa dat ze niet over jongens wil praten zoals andere meiden, en dat ze wel eens verliefd is geweest op een meisje van een andere school. Ze wil niet dat leerlingen op haar eigen school dit weten. De leerlingenbegeleidster belooft dit niet door te vertellen en benadrukt aan Tessa dat ze dit geheim niet hoeft te delen wanneer ze dat niet wil. Ook vertelt ze dat ze veel meer meiden kent die op meiden vallen en dat dit best vaak voorkomt. Tessa vraagt hoe ze zulke meiden kan ontmoeten. De leerlingenbegeleidster vertelt over een jongerenorganisatie in de stad vlakbij, waar ook meiden komen die ook op meiden vallen. Samen met de leerlingenbegeleider pluist Tessa de website van de jongerenorganisatie uit. Tessa wordt nieuwsgierig en wil graag een keer een kijkje nemen. Maar ze durft er niet alleen naar toe. De leerlingenbegeleider stelt Tessa daarom de week erna voor aan een andere leerling: Paul, een jongen die op jongens valt en ook wel eens naar deze organisatie gaat. Tessa besluit met hem mee te gaan. Al gauw maakt ze nieuwe vrienden en vriendinnen en zit ze ook op school beter in haar vel. De leerlingenbegeleidster houdt contact met haar en praat met haar wanneer ze het soms even minder goed gaat.

4 De CJG-professional

Rekening houden met seksuele diversiteit onder jeugdigen past uitstekend in het competentieprofiel van de medewerker Centra Jeugd en Gezin. Maar het vraagt ook bepaalde specifieke vaardigheden van de CJG medewerker. Deze kunnen door middel van deskundigheidsbevordering tot stand komen.

4.1 Het CJG profiel

In het CJG profiel zijn de vormen de volgende thema's de leidraad:

Vraaggericht werken

CJG medewerkers spelen in op vragen, wensen en behoeften van jeugdigen en hun opvoeders en bieden informatie, advies, hulp of ondersteuning. Het gaat daarbij om uitgesproken vragen als ook om onuitgesproken wensen en behoeften.

Voor seksuele diversiteit kan dit in de praktijk het volgende betekenen:

- Tijd en ruimte creëren om in te gaan op vragen van jeugdigen en opvoeders die worden gesteld over seksuele diversiteit.
- Seksualiteit, relatievorming en seksuele voorkeur bespreekbaar (durven) maken. Het is te verwachten dat jeugdigen die vragen hebben over seksuele diversiteit eerst aankloppen met een andere of aanverwante vraag. Het is daarom van belang dat professionals ook 'de vraag achter de vraag' kunnen achterhalen.
- Geen labels plakken op een jeugdige ('hetero', 'homo' et cetera) betreffende de seksuele voorkeur wanneer hij / zij zelf dit niet doet. Ga mee in de zelfbenoeming van de jeugdige.
- Breng er geduld voor op om seksuele diversiteit bespreekbaar te maken; voor een jeugdige maar ook voor de opvoeder is het vaak moeilijk om hierover te praten; men is dit niet gewend. Het zal daarom tijd kosten voordat jeugdigen hier met een volwassene constructief over kunnen praten.

Klantversterkend werken

CJG's medewerkers willen niet problematiseren maar zoeken naar oplossingen waarbij een beroep gedaan wordt op de eigen kracht en probleemoplossend vermogen van de jeugdigen en opvoeders.

Voor seksuele diversiteit kan dit in de praktijk het volgende betekenen:

- Problematiseer homo- en biseksualiteit niet maar geef juist aan dit net zo normaal is als heteroseksualiteit: het komt alleen minder voor.
- Sta open voor jeugdigen die nog niet precies weten wat hun seksuele voorkeur is en bied hen ruimte om te twijfelen en na te denken over hun seksuele voorkeur. Geef aan dat veel jeugdigen dit hebben en dat dit heel normaal is.
- Geef jeugdigen zelf de ruimte om te bedenken hoe zij om willen gaan met hun eventuele homo, bi of lesbische voorkeur en ondersteun de jeugdige in het maken van beslissingen hierover. Ga er niet automatisch van uit dat 'uit de kast komen' voor jeugdigen altijd gewenst is; vooral voor jeugdigen in traditionele gemeenschappen is dit vaak geen optie.

Omgevingsgericht werken

CJG medewerkers signaleren individuele problemen van jeugdigen maar signaleren ook maatschappelijke ontwikkelingen en nemen op basis daarvan initiatief. Het gaat om de jeugdige en zijn of haar leefwereld.

Voor seksuele diversiteit kan dit in de praktijk het volgende betekenen:

- Signaleer en anticipeer op de behoeften van holebi jeugdigen en de mogelijke problemen die zij kunnen ondervinden binnen andere organisaties zoals school of sportclub.
- Onderhoud goede contacten met homojongerenorganisaties en verwijs jeugdigen hier naar door wanneer daar aanleiding toe is.
- Signaleer signalen van (psychisch, fysiek of seksueel) geweld tegen een jeugdige, op grond van afwijzing van de homo, bi of lesbische seksuele voorkeur. Leg deze signalen voor aan het AMK, ASHG of andere geschikte organisatie.

Samenwerkingsgericht werken

CJG medewerkers werken veel samen met andere partners. Het gaat hierbij om vertrouwen, kennis over elkaars professie en organisatie en over eenheid van taal. Het CJG bestaat immers uit professionals van verschillende organisaties en met verschillende achtergrond.

Voor seksuele diversiteit kan dit in de praktijk het volgende betekenen:

- Vraag aandacht in de samenwerking voor de rol die (non)acceptatie van een homo, bi of lesbische voorkeur van een jeugdige speelt in de gezondheidsontwikkeling van een jeugdige.

Organisatiegericht werken

De CJG medewerkers zijn de kracht en het visitekaartje van het CJG, zij kunnen de meerwaarde van het CJG gaan waarmaken. Om die reden is het van belang dat zij zich goed bewust zijn van waar het CJG voor staat, welke visie de CJG wil uitdragen en op welke wijze goed mogelijk – en in samenwerking – tegemoet kan worden gekomen aan de doelstellingen van het CJG.

Voor seksuele diversiteit kan dit in de praktijk het volgende betekenen:

- Hanteer geen heteroseksuele norm, maar ga uit van seksuele diversiteit
- Vraag aandacht voor seksuele diversiteit in het beleid van de eigen organisatie.

Tip: bewustwording van vooroordelen

Voor CJG medewerker is het erg belangrijk om zich bewust te van de eigen vooroordelen en beelden over seksuele diversiteit. Homo's, lesbiennes en bi's verschillen onderling sterk van elkaar, net zoals hetero's van elkaar verschillen. Toch hebben veel mensen vooroordelen ten aanzien van seksuele diversiteit. Zo denken veel mensen dat homo's er altijd 'vrouwelijk' uitzien en zich ook zo gedragen. Over lesbiennes wordt soms gedacht dat het mannenhaters zijn of dat ze juist er 'mannelijk' uit zien. En over bi's bestaat het stereotype beeld van iemand die niet kan kiezen of 'het nog niet weet'.

Door middel van training kan er gewerkt worden aan het bewustwording van vooroordelen en het bevorderen van een open houding op dit gebied.

4.2 Deskundigheidsbevordering

Zoals beschreven staat in de Wegwijzer Centrum voor Jeugd en Gezin moet er continu aan professionalisering worden gewerkt. Dit geldt zeker voor het thema seksuele diversiteit. Professionele organisaties hebben vaak het idee dat aandacht voor seksuele diversiteit niet nodig is omdat het thema volledig geaccepteerd is. Dat is echter een misvatting (zie hoofdstuk 1). Daarnaast is van belang om als organisatie te onderkennen dat het vaak niet gaat om de onwil van professionals om het thema bespreekbaar maken, maar eerder om handelingsverlegenheid. Hiermee wordt bedoeld dat veel professionals niet weten hoe ze moeten handelen, in het bijzonder omdat zij bang zijn om het verkeerd aan te pakken: op een gevoelige 'teen' te stappen en de jeugdige af te schrikken. Deze handelingsverlegenheid kan doorbroken worden door de sensitiviteit voor seksuele diversiteit onder professionals te bevorderen. Deze sensitiviteit kan tot stand worden gebracht door middel van cursussen, themabijeenkomsten, symposia en / of informatie via intranet en/of lezingen van experts.

Tip: organisaties

Op zoek naar deskundigheidsbevordering voor uw medewerkers? Neem dan contact op met een van de volgende organisaties:

www.art1.nl

De landelijke vereniging ter voorkoming en bestrijding van discriminatie op alle gronden

www.coc.nl

Nederlandse vereniging tot integratie van homoseksualiteit

www.movisie.nl

Het kenniscentrum voor maatschappelijke ontwikkeling, o.a. homo-emancipatiebeleid

www.schorer.nl

Nederlands instituut voor homoseksualiteit, gezondheid en welzijn.

www.rotterdamverkeert.nl

Welzijnsorganisatie in de regio Rotterdam die zich ten doel stelt de kwaliteit van het zorgaanbod voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen te verbeteren.

www.villalila.nl

Hét sociaal-cultureel centrum voor homo, lesbische en bi Nijmegen.

Bijlagen

Bijlage 1

Websites met informatie over seksuele diversiteit

www.allesovergay.nl

Deze site is gericht op jeugdigen met homoseksuele, lesbische of biseksuele gevoelens. Er wordt in simpele taal antwoord gegeven op de honderd meest gestelde vragen over homoseksualiteit; algemene vragen, vragen over geloof, uitgaan, school, discriminatie, vooroordelen, coming-out, sport, gezondheid, verliefdheid, seks, relaties, kinderen krijgen en nog veel meer.

www.comingout.nl

Op deze site staan veel ervaringsverhalen van jeugdigen met homo-, lesbische of biseksuele gevoelens.

www.expreszo.nl

Dit is de onlineversie van het landelijke magazine van Stichting Hoezo/Expreszo dat specifiek gericht is op lesbische, homo- en biseksuele jeugdigen. Op deze interactieve site staan columns, ervaringen en is er een forum.

www.respect2love.nl

Deze site is speciaal gericht op jeugdigen uit etnische minderheidsgroepen, en biedt informatie die goed aansluit bij de doelgroep. Er zijn veel ervaringsverhalen te vinden en concrete informatie over homoseksualiteit in verschillende culturen.

www.dekastuit.nl

Deze handige site geeft simpele en duidelijke informatie voor jeugdigen die ontdekken dat zij homo-, lesbisch of biseksueel zijn. Er is ook informatie te vinden voor opvoeders.

www2.vlaanderen.be/holebi/

Dit is een Vlaamse site voor opvoeders met kinderen die homo-, lesbische of biseksuele gevoelens hebben.

www.switchboard.nl

Deze site van de Schorer Stichting is een informatie- en onlineadviespunt met betrekking tot homoseksualiteit.

www.outway.nl

Deze site biedt zowel jeugdigen als opvoeders uitgebreide informatie over homoseksualiteit, verhalen en antwoorden op allerlei vragen. Er wordt specifieke informatie geboden aan homoseksualiteit in de Turkse, Marokkaanse en Surinaams-Creoolse en Antilliaanse cultuur.

Bijlage 2

Vragen van opvoeders over seksuele diversiteit

1 Ontstaan van homo – of biseksualiteit

Voorbeeldvragen:

‘Hoe kan het dat mijn kind lesbisch is?’ ‘Is homoseksualiteit erfelijk?’ ‘Heeft te maken met mijn opvoeding dat mijn dochter biseksueel is?’ ‘Is homoseksualiteit een ziekte?’

Mogelijke reactie CJG:

Homo- en biseksualiteit zijn van alle tijd en culturen. Wetenschappers denken dat seksuele voorkeur zowel een biologische, als genetische component heeft en tegelijkertijd ook omgevingsfactoren een rol spelen. Ook is duidelijk dat homo – of biseksualiteit geen ziekte is: een gedeelte van de bevolking heeft homo, bi of lesbische gevoelens dus logischer is om te spreken van een natuurlijke variatie.

Dergelijke feitelijke informatie kan voor groot belang zijn van opvoeders. Wanneer opvoeders vragen hebben op dit gebied, is het dan ook van belang om als CJG medewerker hier op in te gaan. De CJG medewerker kan in zo’n gesprek ook duidelijk krijgen welke mogelijke andere vragen en gevoelens nog meer spelen bij de opvoeders en duidelijk maken aan de opvoeders dat het CJG hen ondersteuning kan bieden op dit terrein.

2 Leeftijd

Voorbeeldvragen:

‘Op welke leeftijd weet een kind dat zij lesbisch is?’ ‘Kan mijn zoon nu al weten dat hij homo is?’

Mogelijke reactie CJG:

Sommige opvoeders kunnen schrikken als hun opvoeders al op jonge leeftijd aangeeft homo, lesbisch of bi te zijn. Het is daarom van belang dat de CJG medewerker vertelt dat dit zeker vaker voorkomt en niet vreemd is. De leeftijd waarop kinderen hier achter komen is zeer verschillend. Sommige homo’s, lesbiennes en bi’s wisten het al toen ze vier jaar oud waren, en anderen ‘ontdekten’ dit pas toen ze veertig waren. Dit kan dus sterk verschillen. De meesten ontdekken dit echter in de puberteit.

3 Biseksualiteit

Voorbeeldvragen:

‘Wat is biseksualiteit?’ ‘Is biseksualiteit een fase?’ ‘Bestaat biseksualiteit eigenlijk wel?’

Mogelijke reactie CJG:

Biseksualiteit bestaat zeker. Veel mensen hebben biseksuele gevoelens maar niet iedereen noemt zich bi. Voor hen die dat wel doen, kan dit verschillende betekenissen hebben. Voor vele bi’s betekent het dat je verliefd kan worden op een persoon, of aangetrokken voelen tot een persoon, en dat de sekse van die persoon niet van belang is. Voor anderen betekent het dat ze in hun leven zowel relaties hebben gehad met personen van dezelfde sekse als van de andere sekse. Sommigen bi’s hebben zowel een relatie (of seksueel contact) met een vrouw als met een man. Anderen hebben een monogame relatie.

De CJG medewerker kan de opvoeders die vragen hebben over de (mogelijke) biseksualiteit van kind, het beste aanraden om te praten met hun kind over wat biseksualiteit voor hem of haar betekent. Van belang hierbij is dat de CJG medewerker meegeeft aan de opvoeders dat het kind zelf waarschijnlijk ook nog niet precies weet wat biseksualiteit voor hem of haar betekent.

4 Omgeving

Voorbeeldvragen:

‘Hoe vertel ik aan de andere familieleden dat mijn zoon homo is?’ ‘Hoe zorg ik dat ik geheim houd voor de andere familieleden dat mijn dochter lesbisch is?’ ‘Hoe voorkom ik roddels in de buurt over mijn biseksuele zoon?’

Mogelijke reactie CJG:

Wanneer opvoeders komen met vragen over hoe zij om moeten gaan met de omgeving, zoals familieleden en buurtgenoten, is het van belang dat de CJG medewerker samen met de opvoeders in kaart brengt wat de mogelijk te verwachten reacties zijn. In sommige families of buurten is het handig om meteen open kaart te spelen en als opvoeders duidelijk aan te geven je kind te steunen. Hierdoor zijn negatieve reacties al snel uit de lucht. Uiteraard is het van belang dat de opvoeders dit afstemmen met hun kind.

Er zijn ook families of buurten waar veel taboes spelen en openlijke homo, bi of lesbische jeugdigen zorgen voor een slechte naam voor de gehele familie. In dit geval is het van belang dat de CJG medewerker de opvoeders tips geeft hoe zij hun kind kunnen steunen, zonder dat zij open hoeven te zijn over diens seksuele voorkeur naar andere familieleden en buurtgenoten.

5 Zelfacceptatie

Voorbeeldvragen:

‘Hoe zorg ik dat mijn kind zich zelf accepteert zoals hij / zij is?’ ‘Hoe zorg ik dat mijn kind een positief gevoel houdt over zich zelf?’ ‘Hoe ondersteun ik mijn kind om gewoon zich zelf te kunnen zijn?’

Mogelijke reactie CJG:

Het duurt meestal even voordat een jeugdige zichzelf kan accepteren inclusief de eigen lesbische, homoseksuele of biseksuele gevoelens. Opvoeders kunnen kinderen zeker ondersteunen in dit proces. De beste manier om dit te doen als ouder is om duidelijk aan te geven aan je kind dat homo of biseksualiteit net zo normaal is als heteroseksualiteit. De CJG medewerker kan de opvoeders voorbeelden geven hoe deze dat kunnen doen: door te luisteren naar de verhalen van hun kind over de gevoelens, door homonegatief gedrag duidelijk af te keuren of door samen met hun kind op zoek te gaan goede websites, boeken of films of het thema homo – of biseksualiteit.

6 Uit de kast komen

Voorbeeldvragen:

‘Wat betekent uit de kast komen?’ ‘Wat betekent coming – out?’ ‘Moet mijn kind uit de kast komen?’

Mogelijke reactie CJG:

Wanneer een jeugdige zijn of haar eigen gevoelens meer gaat accepteren, wordt hier meestal ook meer openheid over gegeven in de eigen omgeving. Dit wordt coming-out genoemd. Een coming-out betekent meestal echter niet dat de jeugdige direct tegen iedereen open is over zijn of haar seksuele voorkeur. Meestal wordt het eerst gedeeld met iemand die de jeugdige sterk vertrouwt en waar hij of zij de minste afkeuring van verwacht. De CJG medewerker kan aan opvoeders die vermoeden dat hun kind homo, bi of lesbisch is, als tip meegeven dat om duidelijk te maken aan hun kind dat zij homo – of biseksualiteit net zo normaal vinden als heteroseksualiteit. Wanneer het kind immers weet dat de ouder geen problemen heeft met seksuele diversiteit, zal deze eerder met de ouder praten over diens homo – of biseksuele gevoelens.

7 Toekomstig (groot)opvoederschap

Voorbeeldvragen:

‘Kan mijn kind later zelf wel kinderen krijgen?’ ‘Kan ik nu nog wel opa of oma worden?’ ‘Is het wel goed als homo / lesbische stellen kinderen opvoeden?’

Mogelijke reactie CJG:

Als CJG medewerker kan je de opvoeders geruststellen: zij kunnen zeker opa of oma worden. Steeds meer homo en lesbische stellen krijgen namelijk kinderen. Bij homo stellen kan dit door middel van adoptie of een draagmoeder. Lesbische stellen kunnen ook kiezen voor adoptie maar vaker kiezen zij ervoor dat een van de twee vrouwen zwanger wordt door middel van een donor. Deze donor kan een goede bekende zijn van het stel of een onbekende zijn via de spermabank. Er zijn ook steeds meer homo en lesbische stellen die gezamenlijk, met z'n vieren, kinderen opvoeden. Ook kan de CJG medewerker eventuele zorgen over de kwaliteit van de opvoeding van kinderen door homo's en lesbo's, wegnemen: uit wetenschappelijk onderzoek is bekend dat homo en lesbische koppels net goed hun kinderen op kunnen voeden als hetero's.

Als de opvoeders meer over dit thema willen weten is het handig om hen door te verwijzen naar de Stichting Meer dan gewenst. Dit is een stichting die bestaat uit homo(wens)moeders en -vaders. Meer dan gewenst zet zich in voor lesbo's en homo's die gekozen hebben voor kinderen binnen hun relatie. Zie www.meerdangewenst.nl.

8 Pesten, geweld en discriminatie

Voorbeeldvragen:

'Hoe voorkom ik dat mijn kind gepest wordt op school?' 'Ik lees in de krant dat homo's op straat in elkaar worden geslagen, hoe bescherm ik mijn kind hier tegen?' 'Hoe zorg ik ervoor dat mijn kind niet gediscrimineerd wordt?'

Mogelijke reactie CJG:

De angst van opvoeders dat hun kind te maken krijgt met pesten, geweld en discriminatie is een terechte angst. Dit komt zeker voor. Het is daarom belangrijk dat de CJG medewerker dit onderkent en opvoeders tips kan geven over hoe zij hun kind kunnen helpen weerbaar te worden. De CJG medewerker kan opvoeders bijvoorbeeld aanraden positieve eigenschappen van het kind te benadrukken waardoor het zelfvertrouwen van het kind kan groeien. Ook kunnen zij hun kind stimuleren om hobby's te gaan uitoefenen waar het kind zich goed bij voelt. Daarnaast kan een CJG medewerker met opvoeders op zoek gaan naar een geschikte weerbaarheidscursus. Een andere mogelijkheid is dat de CJG medewerker opvoeders en hun kind ondersteunt om contacten te leggen met andere jeugdigen die homo, lesbische of biseksuele gevoelens hebben, bijvoorbeeld via een homojongerenorganisatie. Door deze contacten voelen jeugdigen zich vaak gesteerd. Ook belangrijk is dat CJG medewerkers opvoeders tips geven over hoe zij thuis een vertrouwelijke sfeer kunnen scheppen zodat hun kind de ruimte krijgt om problemen aan te kaarten wanneer dit nodig is.

9 Relaties

Voorbeeldvragen:

'Is een lesbische relatie anders dan een hetero relatie?' 'Hebben homo's serieuze monogame relaties?' 'Kunnen lesbiennes ook trouwen?'

Mogelijke reactie CJG:

Homo en lesbische relaties verschillen net zo van elkaar als hetero relaties. Een relatie kan monogaam of juist vrij zijn, lang of kort duren, verbonden zijn door een huwelijk of juist niet: er zijn verschillende mogelijkheden, zowel voor heteroseksuelen als voor homo – of biseksuelen. Er zijn homo en lesbische stellen met monogame relaties. Het is belangrijk dat de CJG medewerker uitlegt aan de opvoeders dat de seksuele voorkeur van kind nog niks zegt over de relatievorm die hun kind ambiëert. Waarschijnlijk weet het kind dat zelf ook nog niet maar ontdekt hij of zij dat door de jaren heen.

10 Veilig vrijen

Voorbeeldvragen:

'Is seks tussen twee mannen gevaarlijk?' 'Krijgt mijn kind nu aids?' 'Moeten vrouwen ook veilig vrijen?'

Mogelijke reactie CJG:

Veilig vrijen is voor iedereen belangrijk: voor hetero's, homo's, bi's en lesbiennes. Wel zijn er bepaalde vormen van seks die zorgen voor een verhoogde kans op soa's,. Het is van belang dat jeugdigen hier goed over voorgelicht zijn en weten hoe ze SOA's kunnen voorkomen. Wanneer opvoeders zich hier zorgen over maken, kunnen CJG medewerkers hen verwijzen naar betrouwbare informatie in folders van de GGD of op internet zoals van Sense.info. CJG medewerkers kunnen opvoeders aanraden om deze folders of sites te geven aan hun kind en eventueel samen met hun kind te bespreken.

Bijlage 3

Vragen van jeugdigen over seksuele diversiteit

1 Identiteit

Voorbeeldvragen:

'Ben ik homo, bi of hetero? En hoe kom ik daarachter?'

Mogelijke reactie CJG:

Jeugdigen met lesbische, homo- of biseksuele gevoelens hebben vaak al op jonge leeftijd te maken met een diffuus gevoel van 'anders-zijn', zonder te weten wat het precies is. Door de jaren heen worden deze gevoelens duidelijker. Vaak breekt in de puberteit voor deze jeugdigen het moment aan dat duidelijk wordt dat zij lesbische, homoseksuele, heteroseksuele of biseksuele gevoelens hebben. Voor sommigen worden deze gevoelens pas op latere leeftijd duidelijk.

Als CJG medewerker is het belangrijk om aan de jeugdige duidelijk te maken dat deze zelf de tijd mag nemen om te ontdekken hoe hij of zij zich voelt en dat het niet erg is om (nog) niet te weten of je hetero, homo, bi of lesbisch bent. Het praten hierover kan een jeugdige helpen om hier voor zichzelf meer duidelijkheid over te krijgen. De CJG medewerker kan samen met de jeugdige bespreken met welke personen uit de eigen omgeving de jeugdige hierover kan praten of de jeugdige in contact brengen met homojongerenorganisatie. Ook kan de CJG medewerker samen met de jeugdige op zoek gaan geschikte films, boeken of websites voor de jeugdige, om wat meer te weten te komen over het thema.

2 Zelfacceptatie

Voorbeeldvragen:

'Ik wil helemaal geen homo of lesbo zijn, hoe kom ik er vanaf?' 'Ik wil dat het overgaat, hoe doe ik dat?'

Mogelijke reactie CJG:

Het duurt meestal even voordat een jeugdige zich zelf kan accepteren inclusief de eigen lesbische, homoseksuele of biseksuele gevoelens. De CJG medewerker kan hierbij helpen door duidelijk te maken aan de jeugdige dat homo of biseksualiteit net zo normaal is als heteroseksualiteit. De CJG medewerker kan met de jeugdige op zoek gaan naar goede websites, boeken of films die gaan over het thema homo – of biseksualiteit. Van belang is dat de CJG medewerker ook nagaat hoe de omgeving een ondersteunende rol kan spelen: kunnen de opvoeders de jeugdige ondersteunen? Of misschien een ander familielid, zoals een tante of een broer? Een vriend(in)?

Wanneer de jeugdige echt met zich zelf in de knoop komt, is het essentieel dat de jeugdige op tijd wordt doorverwezen naar goede psychosociale hulp.

3 Pesten

Voorbeeldvragen:

'Ik word gepest omdat ze denken dat ik homo ben, wat doe ik hieraan?' 'In mijn klas zeggen ze steeds dat ik lesbisch ben, hoe zorg ik dat dit stopt?'

Mogelijke reactie CJG:

Kinderen en jongeren waarvan hun leeftijdgenoten denken dat ze homo of lesbisch zijn of die zichzelf als dusdanig benoemen, krijgen vaak te maken met pesterijen. Als CJG medewerker is het allereerst belangrijk om dit pesten af te keuren. Ten tweede is van belang om te kijken naar de mogelijkheden om de jeugdige te ondersteunen om weerbaar te worden tegen het pesten. Dit kan op verschillende manieren. Als de jeugdige zichzelf benoemt als homo, lesbisch of bi kan contact met andere jeugdigen in dezelfde positie helpen. Dit kan via een homojongerenorganisatie. Daarnaast kan er ook gedacht worden aan een cursus weerbaarheid. Ook kan een jeugdige door middel van individuele gesprekken met een CJG medewerker werken aan weerbaarheid, door onder andere te leren op te komen voor zichzelf en hobby's te zoeken waar de jeugdige zich goed voelt en vertrouwen van krijgt in zichzelf. Ook kan de jeugdigen gewezen worden op websites met informatie over wat je doet tegen pesten zoals pestweb.nl

4 Vriendschap

Voorbeeldvragen:

'Ik denk dat mijn vrienden mij niet meer willen zien als ik ze vertel dat ik homo ben. Wat moet ik nu doen?' 'Hoe vertel ik mijn beste vriendin dat ik bi ben?'

Mogelijke reactie CJG:

De meeste hetero jeugdigen moeten even wennen wanneer ze horen dat een vriend(in) homo, lesbisch of bi is. Maar veel hetero jeugdigen waarderen het ook wanneer hier eerlijk over wordt gesproken. Sommige hetero jeugdigen voelen zich ook erg vereerd als een vriend(in) met hem of haar zo'n belangrijk item wil delen. Dit geldt sterker voor hetero meisjes dan voor hetero jongens. Hetero jongens hebben gemiddeld gezien ook meer moeite met het omgaan met een vriend die homo of bi blijkt te zijn. Voor bi meisjes is het omgaan met een lesbische of bi vriendin vaak een minder groot probleem. Als CJG medewerker kun je met een jeugdige met homo, lesbische of bi gevoelens bespreken wat er zal gebeuren als hij of zij hierover praat met de vriend(in)en. De CJG medewerker kan samen met de jeugdige bedenken hoe ze dit aan gaan pakken: Wie krijgt dit als eerste te horen? En wie juist niet? En hoe kun je reageren op bepaalde vragen die de vriend(in) mogelijk hebben? Uiteraard is het ook van belang dat de CJG medewerker steun biedt aan de jeugdige wanneer blijkt dat de vriend(in)en niet goed reageren.

5 Verliefdheid

Voorbeeldvragen:

'Hoe weet ik wanneer ik verliefd ben?' 'Hoe weet ik of die ander ook verliefd is op mij?'

Mogelijke reactie CJG:

Verliefd worden op iemand is altijd spannend, of je nu hetero, homo, lesbisch of bi bent. Helemaal als je jong bent, is het een veel betekende ervaring. De gevoelens zijn dan vaak erg hevig en de jeugdige heeft nog weinig ervaring hoe hier mee om te gaan. Een CJG medewerker kan een jeugdige die verliefd wordt op iemand van dezelfde sekse dan ook in principe dezelfde tips en ondersteuning bieden dan een jeugdige die verliefd wordt op iemand van de andere sekse. Belangrijk is wel dat de CJG medewerker er rekening mee houdt dat als een jeugdige verliefd is op iemand van dezelfde sekse, dat dit extra complex kan zijn: de jeugdige weet vaak niet of die ander ook valt op mensen van de eigen sekse. Dit is echter moeilijk te achterhalen omdat jeugdigen dit zelf ook vaak niet weten. De ander laten weten dat je hem of haar leuk vindt, is dus extra spannend.

6 Seks

Voorbeeldvragen:

'Hoe voorkom ik dat ik een soa oploop?' 'Hoe werkt seks tussen twee vrouwen?'

Mogelijke reactie CJG:

Als jeugdige concretere vragen hebben over seks tussen twee mannen of twee vrouwen, dan kan de CJG medewerker samen met de jeugdige op zoek gaan naar geschikt voorlichtingsmateriaal voor de jeugdige. Er zijn verschillende websites maar ook folders zijn te verkrijgen, bijvoorbeeld via de GGD. De CJG medewerker kan deze samen met de jeugdige doorspreken. Belangrijk hierbij is dat de CJG medewerker een open houding heeft en duidelijk maakt aan de jeugdige dat alle vragen gesteld mogen worden gesteld.

7 Kindermishandeling en eengerelateerd geweld

Voorbeeldvragen:

'Mijn broer slaat mij omdat hij wil dat ik mij als een normale kerel gedraag, wat moet ik doen?' 'Ik mag nauwelijks meer buiten komen sinds mijn moeder weet dat ik lesbisch ben, hoe los ik dit op?' 'Mijn ouders willen dat ik ga trouwen, maar ik wil niet'.

Mogelijke reactie CJG:

Het is belangrijk dat CJG medewerkers er alert op zijn dat bij jeugdigen met homo-, lesbische en biseksuele gevoelens mogelijk geweld voor kan komen in de privé situatie wanneer de omgeving negatief staat ten aanzien van seksuele diversiteit. Wanneer geweld wordt gesignaleerd, is het van belang om aan te sluiten bij de afspraken die er zijn gemaakt in de regio over de aanpak van kindermishandeling en eengerelateerd geweld.

8 Omgaan met familieleden

Voorbeeldvragen:

‘Hoe vertel ik mijn ouders dat ik bi ben?’ ‘Ik ben bang dat mijn neef weet dat ik lesbisch ben’.

Mogelijke reactie CJG:

Hoe opvoeders reageren als hun kind vertelt homo, lesbisch of bi te zijn is zeer verschillend. Het maakt bijvoorbeeld een verschil of deze mededeling erg verwacht komt of onverwacht. Ook maakt uit wat de visie van de opvoeders is op seksuele diversiteit uit (vinden het geen probleem of keuren ze het af?), of zij andere homo’s en lesbo’s kennen, en hoe de opvoeders denken dat hun omgeving hierop zal reageren. De CJG medewerker kan samen met de jeugdige in kaart brengen wat de mogelijk te verwachten reactie is. Op basis hiervan kan de CJG medewerker samen met de jeugdige bedenken welke aanpak het beste is. Het is hierbij van belang om aan te sluiten bij de manier van communiceren die gebruikelijk is in het gezin. In het ene gezin werkt het bijvoorbeeld beter om op een directe manier de confrontatie aan te gaan en duidelijk te zeggen wat er speelt. In het andere gezin ligt een meer indirecte aanpak voor de hand, bijvoorbeeld door eerst een zus in vertrouwen te nemen die het daarna voorzichtig aankkaart bij moeder.

9 Gevoelens van eenzaamheid

Voorbeeldvragen:

‘Ik ben de enige die zich zo voelt, ik voel me anders dan de rest’. ‘Hoe ontmoet ik anderen zoals ik?’

Mogelijke reactie CJG:

Jeugdigen die ontdekken dat ze homo, lesbische of bi gevoelens hebben voelen zich vaak anders dan andere jeugdigen om hen heen. Wat kan helpen om deze gevoelens van eenzaamheid te verminderen, en om depressie te voorkomen, is deze jeugdigen in contact te brengen met ‘gevoelsgenoten’: meiden en jongens die zich net zo voelen als zij. Dit kan door de jeugdige door te verwijzen naar een homojongerenorganisatie in de buurt. Wanneer er niet een dergelijke organisatie in de buurt is, kan er ook onderling contact tussen deze jeugdigen worden georganiseerd vanuit het CJG. Ook kunnen jeugdigen op zoek gaan naar andere jeugdigen met homo, lesbische of bi gevoelens via internet. Belangrijk is om in de gaten te houden dat contacten leggen via het internet, vooral voor jeugdigen, ook risico’s met zich meebrengt.

10 De toekomst

Voorbeeldvragen:

‘Kan ik als homo of lesbo wel een serieuze relatie aangaan?’ ‘Kan ik later kinderen krijgen?’

Mogelijke reactie CJG:

Homo en lesbische relaties verschillen net zo van elkaar als hetero relaties. Sommige kiezen voor kinderen, anderen niet. Er zijn dus veel mogelijkheden. Het is van belang dat de CJG medewerker dit duidelijk maakt aan de jeugdige en hem of haar meegeeft dat de toekomst nog open ligt. Wat voor toekomstplaatje wenst de jeugdige zelf?

Bijlage 4

Bronnen

Literatuur

Avenhuis, A. & H. Felten (2009), *Diversiteitscan voor gemeenten*. Utrecht: MOVISIE.

Bakker, F. (2008), *Trends in seksualiteit in Nederland. Wat weten we anno 2008?* Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Bakker, F., S. de Haas e.a. (2009), *Seksuele gezondheid in Nederland 2009*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Bakker, F. & I. Vanwesenbeeck (2006), *Seksuele gezondheid in Nederland*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Bock, H. de & Dumon, E. (2006), "Waar is de nooduitgang? Zelfmoordpreventie bij holebi's." in: Zizo, 13

Dankmeijer, P. (2004), *Factsheet geweld en discriminatie*. Amsterdam: Kenniscentrum Lesbische en Homo-emancipatie.

EMVO (2003), *Gezondheid, welzijn en leefwijze van jongeren in de regio Nijmegen*. Nijmegen: GGD Nijmegen.

Felten, H. (2008), *Als een homo op je valt. Acceptatie van homoseksualiteit onder Utrechtse (hetero)jongeren*. Utrecht: MOVISIE.

Felten, H., B. Serkei & H. Bakker (2008), 'De eer bewaken. Project 'RespectEER' biedt onderwijs handvatten bij eergeweld.' In: Bij de les.

Gaykrant (2009), *Homjongere al op 15e uit de kast*. Gepubliceerd op internet, <http://www.gk.nl/index.php?id=9&a=bericht&bericht=5759> (geraadpleegd op 10-08-09)

Gemeente Utrecht (2007), *Monitor Diversiteit en Integratie 2007*. Utrecht: Gemeente Utrecht.

GGD Rotterdam en omstreken, cluster Jeugd, Sectie, Monitoring en Registratie (2005), *Homo(in)tolerantie*. Rotterdam: GGD Rotterdam.

Graaf, H. de, S. Meijer e.a. (2005), *Seks onder je 25e*. Delft: Eburon.

Graaf, R. de, T. Sandfort e.a. (2006), *Sexual orientation and suicidality: differences between men and women in a general population-based sample*. In: Archives of Sexual Behavior.

Felten, H., Rosmalen, van, K. e.a. (2009) *Gezondheid, lichaamsbeeld, minderheidsstress en vrouwenhulpverlening*. in: Heemker, M. & Huijsmans, L. (2009) *Lesbo Encyclopedie* Amsterdam: Ambo

Keuzenkamp, S., D. Bos e.a. (2006), *Gewoon doen Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau*.

Kuyper, L. (2006), *Seksuele gezondheid van HOLEBI's*. Utrecht: Rutgers Nisso Groep.

Kuyper, L. & F. Bakker (2006), *De houding ten opzichte van homoseksualiteit. Een beschrijvende literatuurstudie*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

MOVISIE & COC Nederland (2007), *Beleidsvisie Homo-, lesbisch en biseksueel en transgenderbeleid*. Amsterdam: COC Nederland.

Pardoen, J. (2000), *Homo-kind maakt ouders bang en boos*. In: Trouw, 27 september 2000 http://www.trouw.nl/krantenarchief/2000/09/27/2458593/Homokind_maakt_ouders_bang_en_boos.htm.

Pierik, C. (2007), *Homobeleid in een kleurrijke samenleving*. Utrecht: MOVISIE.

Pierik, C. & N. Meinster (2008), *Dubbel en dwars. Naar hulpverlening-op-maat voor allochtone jongeren (m/v) met homoseksuele gevoelens*. Utrecht: MOVISIE.

Scp/wodc/cbs (2005), *Jaarrapport Integratie 2005*. Den Haag: scp/wodc/cbs.

Wesel, O. (2007), *Homo in de hooiberg. Handreiking voor het sociaal cultureel werk*. Utrecht: MOVISIE; Deurne: Stichting Welzijn Deurne.

Handreikingen voor de invoering van centra voor jeugd en gezin

- Bogaart, A. en A. Slabbèrtje (DSP-groep) (2008), *De onderdelen van het Centrum voor Jeugd en Gezin. Inspiratie voor en door gemeenten*. Den Haag: Programmaministerie voor Jeugd en Gezin en VNG.
- Brethonière R.H de la, M. van Dijk e.a. (samenst.) (2008), *Wegwijzer Centrum voor Jeugd en Gezin*. Den Haag: Programmaministerie voor Jeugd en Gezin en VNG.
- Programmaministerie voor Jeugd en Gezin (2008), *Aanpak kindermishandeling en het Centrum voor Jeugd en Gezin (2008)* Den Haag: Programmaministerie voor Jeugd en Gezin.

Internet

www.18min.eu
www.allesovergay.nl
www.comingout.nl
www.dekastuit.nl
www.expreszo.nl
gay-people.hyves.nl
www.homo-emanipatie.nl
www.huiselijkgeweld.nl
www.jeugdengezintilburg.nl
www.jeugdengezinutrecht.nl
www.kinderechten.nl
www.meerdangewenst.nl
www.lesbisch.nl
www.outway.nl
www.respect2love.nl
www.rotterdamverkeert.nl
www.rozehulpverlening.nl
www.switchboard.nl
www.veilige-haven.nl
www2.vlaanderen.be/holebi/
www.trimbos.nl/default18886.html?back=1&date=1

Meer lezen?

Kijk op www.movisie.nl/h

www.jeugdengazin.nl
Jeugd en Gezin
Postbus 16166, 2500 BD Den Haag

